

ВАДИМ КОНЧИН, к.е.н.,

доцент кафедри міжнародної економіки
Національний авіаційний університет

ГЕОЕКОНОМІЧНА ЕКСПАНСІЯ КРЕМЛЯ НА ТЕРЕНАХ ЄВРОПИ ТА ВИМУШЕНА РЕАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНОЮ ДИНАМІЧНОЇ ПРОСТОРОВОЇ МОДЕЛІ РЕСУРСНОЇ ПЕРИФЕРІЇ¹

Резюме. В статті розкриваються проблеми економічного розвитку і конкурентоспроможності економік країн Європи та їхньої енергетичної залежності від Кремля. Проаналізовано процеси та явища, що визначають українську економіку, зокрема зосереджено увагу на причинах та наслідках деіндустріалізації, помилках державної економічної політики у Помаранчевий період. Визначено імперативи проведення державної економічної політики, що має бути направлена на відновлення виробничого потенціалу. На гіпотетичному рівні з приведенням окремих фактів зроблено прогнози стосовно намірів нової владної команди щодо побудови економіки України та зроблено спробу описати процеси, що будуть відбуватись, а також механізми реалізації нової економічної політики як вербально, так і за допомогою економіко-математичного інструментарію просторових динамічних моделей П. Кругмана і М.Крозета.

Abstract. The article deals with the problems of development and competitiveness of European economies and their energy dependence on the Kremlin. Economic processes and phenomena that determine the Ukrainian economy are analyzed. In particular, we focus on the causes and consequences of de-industrialization in Ukraine and mistakes of government economic policy during the Orange period. The imperatives of government economic policy, which should be aimed at restoring productive capacity, are defined. At a hypothetical level with the presenting certain facts we make predictions about plans of the new government team to build the economy of Ukraine. On the basis of spatial dynamic models worked out by Paul Krugman and Matthieu Crozet, we attempt to describe both verbally and via mathematical tools the processes as well as mechanisms of the new economic policy that would hypothetically define the economy of Ukraine in the future.

¹ Кончин В. Геоелекономічна експансія Кремля на теренах Європи та вимушена реалізація Україною динамічної просторової моделі ресурсної периферії // Вісник Тернопільського Національного економічного університету.– Випуск 5-1, 2010.– Тернопіль: Економічна думка, ТНЕУ. – С. 303-317.

Постановка проблеми. Сучасний стан економік країн Європи можна вважати як вкрай складний з огляду на глобальну економічну стагнацію, поглиблення кризи глобального перевиробництва, послаблення міжнародної конкурентоспроможності європейських товарів в контексті таблиці «витрати-випуск», які, на диво, чомусь ще виробляються на розміщених у Європі виробничих площадках. Можливості підвищення економічного добробуту європейців на основі процесу вирівнювання відносних цін на фактори виробництва внаслідок здійсненого територіального та демографічного розширення євроінтеграційного простору у 2004 та 2007 рр. на даному етапі фактично вичерпані. ЄС потребує продовження нових хвиль розширення спільного ринку на Схід та на Південь. Водночас існують противаги, зокрема роль Кремля на євразійському континенті, який не зацікавлений віддавати Західній Європі під процеси економічної асиміляції східні європейські території, що історично і економічно були під його впливом. Економічна та політична блокада «підлеглих» територій координується сьогодні Кремлем шляхом регулювання пропозиції енергоресурсів та цін на них для спільного ринку ЄС. Ця проблема стосується також майбутнього української держави та характеру подальшого розвитку її економіки. У міжнародному просторі за Україною закріплюється роль економічної периферії ресурсного типу. Чи може Україна об'єктивно увійти до групи нових індустріальних країн та сформувати на своїй території центри ділової активності у просторі і чи нова владна команда здатна запропонувати ефективний шлях до реалізації такої мети, - ці питання стають предметом нашого дослідження.

Стаття побудована таким чином:

У першій частині «Геоелектронічна експансія Кремля та ситуація в Європі» ми спробували оцінити геополітичну місію Кремля та поширення ефектів голландської хвороби Росії на економіку євроінтеграційного простору й європейських країн, які не можуть за певних обставин інтегруватись в нього.

У другій частині «Імперативи розвитку української економіки» нами проаналізовано стан української економіки та проблеми, які поглибили процеси її деіндустріалізації, що надовго відкинуло країну у просторову економічну периферію згідно з положеннями нової теорії торгівлі. Визначено альтернативні шляхи відновлення виробничого потенціалу в Україні.

У третій частині статті «Побудова “нової країни”: смерть без народження» ми здійснили аналіз дій нової української влади на шляху побудови економічної системи в Україні та гіпотетично встановили, що влада знаходиться в патовій ситуації, коли, з одного боку, відкриття країни для прямих іноземних інвестицій Заходу і прийняття правил

гри глобальної економіки здатні зруйнувати клановий капіталізм і бізнес вітчизняних олігархів, які представляють, як владу, так і парламентську опозицію. З іншого боку, закриття української економічної системи для прямих інвестицій Заходу заради потреб вітчизняного великого бізнесу лише поглибить соціально-економічні проблеми, а курс, взятий на самостійне відновлення в довгостроковій перспективі виробничого потенціалу, заведе ще більше економіку у стан ресурсної периферії. Ці процеси ми спробували описати на основі пристосування динамічних просторових моделей нової економічної географії до українських реалій.

При проведенні дослідження було взято за основу ідеї з праць Е. Лукаса, П.Кругмана, М.Крозета, М. Брамбхатта, О. Кануто, Є. Вострокнутової, В. Кордена, Дж. Нірі, Р. Ауті, Р. Лікверна, Х. Сала-і-Мартіна, російських науковців С. Гурієва, О. Плеханова, К. Соніна.

1. Геоекономічна експансія Кремля та ситуація в Європі.

Відомий англійський журналіст Едвард Лукас в одній зі своїх публікацій «Нова холодна війна: як Кремль загрожує і Росії, і Заходу» [13] спробував показати останні економіко-політичні тенденції розвитку європейських країн колишнього постсоціалістичного табору, зокрема тих, які стали членами ЄС та тих, які залишаються до сих пір буферними зонами між Кремлем і Заходом (Україна, Молдова, Грузія, Сербія, Білорусь). Автор вказує, що внаслідок краху комуністичної ідеології та командно-адміністративної системи певна частина східноєвропейських країн отримала і почала реалізовувати в економічному житті впродовж 1990-х та 2000-х рр. таку цінність як свободу вибору. Перемога євроатлантичного вектору для цих країн означала «відданість боротьби з усіма залишками тоталітарного врядування і проведення модернізації». Розширення ЄС у 2004 р. та 2007 р. («на відміну від російського викривленого, живленого газом і нафтою економічного зростання») дало новим членам «процвітання, яке спирається на виробництво промислових товарів, послуг і – дедалі більшою мірою – високу технологію». При цьому «у решті країн пустив коріння авторитарний бюрократичний капіталізм, підтримуваний природними ресурсами... Домінантна цінність – не свобода, а економічна стабільність, захищена не верховенством права, а сильною державою» [13, с.368-369]. Деякі країни такого спрямування, які ще й є залежними від зовнішніх енергетичних ресурсів (зокрема, Україна і Білорусь), стали найбільш вразливими до політичного впливу Кремля і підсадки на російську газову голку їхніх виробництв. Грузія та Молдова, розуміючи проблему залежності, поступово взяли курс на

повну переорієнтацію виробничої структури на користь працемістких виробництв, які за своєю суттю є менш енергомісткими.

Як вказує Едвард Лукас, Кремль розгорнув на європейському континенті нову холодну війну, що полягає у виторгу своїх геополітичних та гео економічних інтересів через територіальний, постачальницький та фінансовий шантаж європейських країн (транснаціональних компаній, що працюють на території спільного ринку ЄС та самих громадян ЄС) з приводу постачання газу в Європу [10] через наявні та заплановані європейські газогони. Крім цього, Російський нафтогазовий бізнес, який сьогодні офіційно очолюють в тому числі люди ФСБ Росії, на основі отриманих доходів протягом докризового періоду через високу цінову кон'юнктуру на ринку паливних ресурсів зміг нагромадити значний фінансовий капітал, проникнути у європейські бізнес-структури, зреалізувати політику економічної експансії в ЄС, скупивши різні бізнес-напрями і компанії переважно у країнах Східної Європи. Якщо в 1990-х рр. Кремль випрошував в МВФ, у США та ЄС фінансову допомогу, то тепер він сам стає донором великих інфраструктурних проектів європейського континенту. До того ж Кремль знов почав відновлювати свій військово-промисловий комплекс. Певні високопосадовці держав ЄС стають лояльними до геополітичних вимог, що висувуються Росією, і задля реалізації економічних вигод та перспектив своїх країн в нових умовах без коливань здатні здавати демократичні інтереси інших країн, що належать до сім'ї європейських народів та прагнуть бути під парасолькою безпеки НАТО. Слід говорити про війну між Кремлем та Грузією, яка фактично не завершилась; «залицання» єврокомісарів новій українській владі, яка активно нівелює роль Помаранчевої Революції для розвитку демократії в Україні, зближується з Кремлем та критикує зовнішньополітичний курс на євроатлантичну інтеграцію колишнього Президента України В.Ющенка; відсутність офіційної реакції з боку ЄС на план відкриття кордону між Україною та Придністровською Республікою, що послаблює перспективи ліберально-демократичної еліти Молдови прибрати прокремлівський комуністичний режим в країні. Така поведінка з боку деяких великих держав ЄС та США стосується і нових членів ЄС- Естонії (наприклад, з приводу історичної справедливості у Другій світовій війні), майбутня безпека Польщі та Чехії і затягування процесів розміщення з боку НАТО в Східній Європі системи протиракетної оборони (ПРО) (наприклад, взаємозв'язок між підписаним попереднім президентом Польщі Лехом Качинським договором на розміщення американських ракет дальньої дії під Калінінградом та його заморожуванням і в подальшому фактичною денонсацією внаслідок оповитої таємницею смерті Качинського з цілим рядом польської прозахідної еліти у авіакатастрофі під Смоленськом).

Отже, можемо констатувати, що якщо ще у 1990-х та до середини 2000-х рр. Росія вбачалась економічно слабкою країною, яка страждає на голландську хворобу і не робить жодних зрушень у своїй виробничій та торговельній структурі, а відповідно не прагне наблизитись до групи розвинутих індустріальних чи постіндустріальних країн, то вже наприкінці 2000-х рр. стало зрозуміло, що це їй абсолютно не потрібно для того, щоб отримувати економічний добробут, а також економічну владу та геополітичний вплив над територіями, які вона втратила підчас розпаду соціалістичного табору. Газова залежність Європи від російських паливних ресурсів загострилась. Вирівнювання відносних цін на фактори виробництва (працю та капітал) в країнах ЄС внаслідок розширення та втрата новими країнами-членами ЄС в цьому процесі порівняльної переваги (comparative advantage) показує, що промислові диференційовані виробництва, які розміщені на спільному ринку ЄС з застосуванням високих технологій транснаціональних корпорацій, почали переважним чином залежати, з одного боку, від ефекту зростаючого масштабу виробництва, а з іншого від ресурсомісткості та затрат на залучення енергоресурсів у виробничому процесі. Тобто останній фактор вказує на те, що за сучасного геоекономічного формату Європейського Союзу страждає не носій вірусу голландської хвороби (тобто країна з великими обсягами видобутку традиційних паливних ресурсів, якою вбачається російська економіка), а інфіковані цим вірусом (залежністю від імпортованого палива та традиційної енергомісткості виробництва) європейські країни. Оскільки зростаючі доходи від масштабу виробництва (increasing returns to scale) в світі кращим чином можна реалізовувати сьогодні промисловим компаніям на таких великих демографічних та зростаючих ринках, як Китай, Індія, Бразилія та Мексика, то це означає, що за відсутності резервів прояву порівняльної переваги (comparative advantage) економія на паливних та інших природних ресурсах і зниження цін на них стають для багатьох європейських компаній зараз що не єдиним джерелом уможливлення на певний час продовження базування промислових виробництв в Європі. Щоб дещо згладити для спільного ринку ЄС цю проблему у часі за умов відсутності розгортання нової хвилі НТП, необхідна подальша геоекономічна асиміляція територій буферних країн (подальше розширення спільного ринку ЄС через нові країни шляхом створення з ними зон вільної торгівлі, митних союзів та зрештою доповнення ними спільного ринку ЄС) з тим, щоб відновити джерело порівняльної переваги та на цій основі економічне зростання. Однак за умов закріплення сьогодні Кремлем за собою геоекономічних територій, які розглядалися і розглядаються ЄС в якості потенційних часток його спільного ринку, вищезазначений процес ускладнюється, а вірус прогресує. В гонитві за вигідними газовими умовами, європейські країни йтимуть на певні політичні поступки та благословлятимуть

будівництво нових газогонів і формування газотранспортних концернів за участю Кремля. Ці процеси можуть перетворити Європу на заручника нового геополітичного монстра, який буде з часом нав'язувати їй далекі від на філогенетичному та історичному рівні сформованих і звичних європейцям свої соціокультурні, економічні й політичні цінності та механізми дій, і спричинити занепад протестантсько-ліберального світу на європейському континенті. Якщо ж ЄС піде на політичний конфлікт з Кремлем і не братиме від останнього «газових дарів», однак при цьому не зможе більше розширюватись, оскільки буферні країни остаточно втратять свободу вибору і стануть протекторатом Кремля, то спільний ринок ЄС чекає деіндустріалізація і втрата капіталомістких агломераційних центрів, а економічне зростання буде переноситись ТНК до демографічно великих нових індустриальних країн Азії та Америки. Це може викликати зародки нової епохи виробничо-торговельного протекціонізму в ЄС, зокрема посилення захисту базування капіталомістких та наукомістких виробництв на європейському спільному ринку, буде поставлено під сумнів ліберальні цінності у суспільствах, а глобальну економічну систему чекає істотна трансформація. Не виключено, що на цьому фоні відбудуватиметься дезінтеграція ЄС.

В свою чергу, з огляду на відсутність економічної свободи в низці європейських країн, які не змогли або не схотіли протягом останніх двох десятиліть обрати євроатлантичний вектор, та в зв'язку із залежністю ціноутворення їхніх виробництв, в першу чергу, від природних ресурсів замість використання порівняльної переваги (досягнення ефекту підвищення продуктивності факторів праця і капітал та економії затрат за цими факторами виробництва на основі притоку прямих інвестицій західних ТНК), ми робимо висновок, що швидше за все цим країнам не судитиметься пройти до кінця шлях використання принципів теорії порівняльної переваги (comparative advantage theory). Навряд вони за умов, що склалися, зможуть також пізніше потрапити в систему центрів в світових чи регіональних агломераційних зв'язках із концентрацією диференційованого виробництва і високою діловою активністю та формуванням на цій основі суспільства споживача. Згідно з новою теорією торгівлі, а саме концепцією «Центр-Периферія» Пола Кругмана [9] території цих країн швидше за все поглиблять свій периферійний характер.

2. Імперативи розвитку української економіки.

Не дивлячись на те, що нова українська влада начебто і надалі декларує процес європейської інтеграції України, на офіційному рівні та на неформальних форумах (зокрема, зустрічі глав урядів ЄС та України під егідою В. Пінчука на Ялтинських самітах

YES або Economic Forum у вересні 2010 р. у Польщі) українськими політиками та бізнесменами відбувається активна презентація так би мовити «сильних сторін» української економіки для європейських інвесторів, уряд фактично відмовився на даному етапі від участі України у Єдиному економічному просторі (ЄЕП) на користь СОТ, проект Податкового кодексу направлений на поліпшення умов ведення великого бізнесу, зокрема через заплановане зниження податку на прибуток (що мало б означати поліпшення в тому числі умов ведення бізнесу для великих транснаціональних корпорацій), - усі ці маневри знов являють собою якусь голограму для українського суспільства та Світової Співдружності. Недопущення іноземних дочірніх банків у процес кредитування української економіки, підвищення законодавчо закріпленого рівня мінімальної заробітної плати в процесі розкручування інфляції, що щоразу зменшує потенціал використання у виробництві порівняльної переваги і є наслідком недосконалої технології виробництва та дефіциту вироблених на території України промислових товарів споживчого призначення, спроби українських олігархів за прикладом Комуністичної партії Китаю чи Кремля реалізовувати так звані схеми «спільних підприємств на паритетній основі» замість створення рамкових умов для самостійного базування іноземних компаній чи нарешті ініціювання в українській економіці процедури банкрутства неефективних виробництв та реалізації процесів міжнародних злиттів і поглинань – усе це стримує прихід транснаціональних виробничих корпорацій в Україну.

Помаранчевий період загострив проблему деіндустріалізації економіки України. Романтизм щодо побудови сильної демократичної європейської країни з розвинутою індустріальною економікою, з ліберальною державною економічною політикою, потужним сектором послуг, який би обслуговував внутрішнє виробництво, і на цій основі поруч з великим бізнесом, що б належав іноземним ТНК, розвивався б вітчизняний малий і середній бізнес та формувався середній клас, був швидко розвіяний. Натомість для всієї України почалось історично та геополітично необґрунтоване волюнтаристське впровадження фантасмагоричного проекту à la «туристичне село Пирогово» з занадто популістськими соціальноорієнтованими, суспільно-консервативними, помістно-церковними та націонал-етнічними барвами. Замість відкриття економіки для прямих іноземних інвестицій великих промислових компаній та розробки і реалізації урядом та парламентом ліберальних інституційних і регуляторних механізмів для поліпшення показників індексу економічної свободи (Economic Freedom Index) та індексу глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), помаранчева влада дала імпульси для розгортання малого і середнього бізнесу, що полягав у продажі імпортованих товарів споживчого та промислового призначення і розвитку на цій основі споживчого

кредитування з огляду на все ще низьку купівельну спроможність українського населення. Кредитування імпорتنих товарів здійснювали фактично вітчизняні банки, які, в свою чергу, брали позики для цього з транснаціональних банків, що тільки підвищувало кінцеві ціни для споживача, ніж би це відбувалось на основі кредитних ресурсів в межах трансфертного ціноутворення транснаціональних банків на території України. Фактично після входження України в СОТ не відбулось прийняття українським парламентом Закону про «Митний тариф», який би закріпив ті нижчі ставки митних тарифів та план зв'язаних митних тарифів, які були закріплені у зобов'язаннях української робочої групи СОТ.

Водночас помаранчевій владі не вдалось відправити в історію отримані у спадок від радянської доби «червоними директорами» та новими олігархами низькотехнологічні виробництва по видобуванню корисних копалин, металургії та промислової хімії. Ці виробництва створюють до сих пір ілюзію індустріальної країни. Більш того, за останніх п'ять років за Україною закріпився статус ресурсної країни, а її виявлена порівняльна перевага (revealed comparative advantage) за ресурсною продукцією у міжнародній торгівлі лише зростала порівняно з іншими торговельними товарами. Тенденція не змінюється: за перше півріччя 2010 р. у загальному обсязі експорту товарів порівняно з першим півріччям 2009 року збільшилася частка чорних металів - з 26,7% до 31,1%, енергетичних матеріалів, нафти та продуктів її перегонки - з 4,3% до 6,9%, руди, шлаків і золи - з 3% до 4,5%, продуктів неорганічної хімії - з 1,6% до 2,1% [15].

Деіндустріалізація української економіки протягом двадцяти останніх років викликала деградацію, передусім, технічних фахівців в сфері промислового, сільськогосподарського та побутового машинобудування. Відновлення виробничого потенціалу, технічної бази та оволодіння фахівцями сучасною прогресивною технологією виробництва вимагає десятиліть і вбачається неможливим за державної підтримки в ринкових умовах при хронічному дефіциті бюджетних коштів. Єдиним можливим та більш оптимальним джерелом такого індустріального оновлення української економіки в ринковій капіталістичній системі є прямі іноземні інвестиції та кредити групи Світового банку, які передбачатимуть передачу частини економічного інтересу західним ТНК.

Звичайно є альтернативний, однак неоптимальний в глобальних умовах шлях - самостійне підняття вітчизняного промислового виробництва. Прискорена схема цього процесу передбачає перехід України до адміністративного капіталізму, близького до того, що побудований у Росії, але несхожого на нього. Це буде не державний капіталізм зразка Білорусі, оскільки націоналізація економічних об'єктів в Україні вбачається вже неможливою, а швидше дирижізм національної економіки владою, представники якої будуть співвласниками великого вітчизняного бізнесу, який визначатиме стан і розвиток

економічної системи країни). За даної системи необхідно буде розпочинати проведення індустріалізації на кшталт СРСР періоду кінця 1920-х – перша половина 1930-х рр. Характеристика сучасних високоіндустріальних країн за Полом Кругманом передбачає розвиток промислового виробництва диференційованих товарів, які є конкурентоспроможними на міжнародних ринках, процеси модернізації виробництва, оволодіння сучасними технологіями та інноваціями, а також існування ринкового середовища, що пояснюється монополістичною та олігополістичною міжнародною конкуренцією. За відсутності прямих іноземних інвестицій промислових ТНК Заходу через складні правила гри, які визначає для них сьогодні українська влада, при не вигідних для української влади умовах надання кредитів Світовим банком, а також при критичній неплатоспроможності українського бізнесу та держави перед іноземними приватними кредиторами після закінчення епохи високої глобальної кон'юнктури, українському уряду прийдеться приймати нетрадиційні рішення. Індустріалізація вимагатиме проведення НБУ масштабної грошової емісії (досвід подолання економічної кризи в Аргентині 2002 р.), що неминуче означатиме знецінення національної валюти і кардинальне зниження вартості життя українців в міжнародному вимірі та здійснення з цих емітованих коштів закупівлі в розвинутих країнах технологічних патентів і ліцензій, фінансування створення виробничих та науково-технічних інкубаторів, їхньої технічної бази, а також фінансування процесу навчання в Україні іноземними фахівцями українських студентів технічного фаху, стажування в іноземних професійно-технічних вищих школах українських студентів, відкриття власних професійно-технічних закладів, центрів постійного підвищення кваліфікації технічних фахівців тощо. По мірі підготовки таких технічних фахівців уряд мав би зупинитись на кейнсіанських монетарних механізмах та активній промисловій політиці - а саме на виборі пріоритетних виробництв та грошовій емісії НБУ, що б ставала основою кредитування комерційних банків, які б надавали пільгові цільові кредити на заснування нового бізнесу та для існуючого бізнесу в пріоритетних виробництвах. Можна здійснювати і експансіоністську фіскальну політику, коли емітовані кошти НБУ будуть надані не комерційним банкам, а уряду (чи банкам, що належатимуть державі), а він, в свою чергу, кредитуватиме пріоритетний бізнес і отримуватиме додаткові доходи до бюджету.

Однак вищенаведені нетрадиційні рішення вимагатимуть свідому підтримку громадян усієї України, які згідні будуть таки збідніти і принести своє останнім часом більш-менш налагоджене життя і свободу вибору в жертву для відродження економічної системи країни, що базуватиметься не на вже звичних споживчих благах, принесених з Заходу, а на довготривалому болісному відродженні власного виробництва під проводом

«великих отців». Наш запропонований абстрактно-ідеальний пасаж матиме валідність у випадку, якщо «великі отці» хоч якимось чином візьмуть за основу цінності платонівської держави і якщо їм взагалі потрібна високоіндустріальна конкурентоспроможна Україна в якомусь примарному майбутньому.

3. Побудова «нової країни»: смерть без народження.

Перемога Партії Регіонів на президентських виборах у 2010 р. до певної міри визначила новий зовнішньополітичний та зовнішньоекономічний курс України – відновлення і посилення дружніх політичних, соціально-культурних та економічних стосунків з Кремлем при збереженні політики багатовекторності та економічного прагматизму часів Леоніда Кучми. Декларована євроатлантична інтеграція була косметично скоригована і трансформувалась у декларацію європейської інтеграції. Європейська економічна інтеграція розуміється Партією Регіонів не як виконання нароблених роками теоретичних засад, взаємних існуючих механізмів, норм і звичаїв для країн, що інтегруються до спільного ринку ЄС, а як щось одностороннє, самостійне і не завжди узгоджене з потребами спільного ринку ЄС, зокрема проведення самостійно українською владою та суспільством якихось незрозумілих поступових внутрішніх зрушень і підвищення на цій основі якості життя населення, що в довгостроковому періоді визначатиме країну як європейську і при цьому така економіка здатна буде інтегруватись у спільний ринок ЄС. Сприяння Комуністичної партії України, що входить до коаліції з ПР, забезпечило у вересні 2010 р. підписання низки інвестиційних угод між КНР та Україною у вугільній, нафтогазовій, газотурбінній та атомній енергетичній сферах. Міжнародний валютний фонд залишився основним фінансовим донором українського уряду, а також виявилось, що його «драконівські» рекомендації з приводу зменшення дефіциту бюджету та забезпечення цінової стабільності є прийнятними для реалізації в українському суспільстві. Членство в СОТ не дозволяє сьогодні здійснити Україні радикальний поворот до участі у митному союзі ЄЕП, а можливість формування зони вільної торгівлі поглибленої (ЗВТ+) між Україною та ЄС розглядається новою українською владою не як низка істотних переваг від лібералізації торгівлі та капіталу, що здатні долучити українську економіку до виробничо-господарських мереж спільного ринку ЄС та забезпечувати модернізацію внутрішнього виробництва на основі транснаціонального капіталу, а, в першу чергу, як можливість отримання безвізового режиму для українських громадян - потенційних мігрантів.

Формування капіталістичного суспільства споживачів в Україні стає щораз складнішим процесом з огляду на необхідність скорочення імпорту диференційованих промислових товарів масового споживання для стабілізації платіжного балансу, для зменшення зовнішньої заборгованості країни та в умовах зниження купівельної спроможності українців в посткризовий період. Ліберально-протестанські цінності більше не в моді, оскільки несуть небезпеку для влади відстоювання прав і свобод громадян та є атрибутом розвитку малого і середнього бізнесу, що не підкорюватиметься волі захищеного владою і пов'язаного з нею великого українського бізнесу. Вертикаль управлінської влади набуває свого критичного оформлення, непрозорі та паралельно функціонуючі управлінські структури, які були розділені між опозицією і владою в помаранчевий період замінюються чіткою впорядкованою системою, що повністю обслуговує нову владу, законодавча ініціатива стала досить гомогенною через процес схвалення штучною більшістю тих чи інших законодавчих актів без будь-якого обговорення у суспільстві та без будь-яких труднощів і більше не відображає демократичні процеси. Речники Української Православної Церкви Московського Патріархату за сприяння влади несуть українському суспільству православні християнські цінності, що на їхню думку генетично притаманні сім'ї братських східних слов'янських народів – зокрема, «всякая власть от Бога», «смирєніє», «смирєномудріє», «кротость», «терпеніє». Такі «щедроти» як і в інші історичні періоди з часів Київської Русі руйнують усякі надії на суспільний супротив, що має виражатись в дії, в разі коли порушуються права і свободи громадян з боку влади і коли настає час здійснювати модернізацію усталеної неефективної економічної системи та системи влади.

Газова пастка пояснює абсолютно відмінні проблеми для спільного ринку ЄС та України, однак результат очікується однаковим: деіндустріалізація та поглиблення периферії в умовах відсутності поживлення НТП (для ЄС) та в умовах блокування відкриття економічної системи для заміни технології виробництва та розвитку диференційованого промислового виробництва під дією європейських та американських ПП (для України). Країнам спільного ринку ЄС для підтримання конкурентоспроможності свого промислового виробництва та недопущення кризи перевиробництва і, як наслідок, зростання дефіцитів бюджетів та зниження реальних заробітних плат під тиском девальвації євро, необхідно імпортувати за здешевленою схемою природний газ та нафту. Здешевлення енергетичних ресурсів знижуватиме на певний час кінцеві ціни на торговельні товари та не допускатиме переміщення виробництва в несвропейські країни зі зростаючими ринками (emerging markets), і водночас зберігатиме добробут у

європейському суспільстві (збереження зайнятості vs. недопущення зниження реальних заробітних плат).

Парадоксальним феноменом газової пастки для української економіки, є те, що вона потребує дешеві паливні ресурси для збереження існуючої автократично-кланової системи влади та неефективного вітчизняного промислового бізнесу, що здатен функціонувати за існуючої ресурсної міжнародної спеціалізації України. Переважно дешеві традиційні енергетичні ресурси необхідні для підтримки неефективних ресурсомістких секторів виробництва, оскільки саме від результатів їхнього функціонування сьогодні в умовах відсутності лібералізації української виробничої системи для інвестицій Заходу, об'єктивно залежить потенціал отримання доходів вітчизняних олігархів, процес нагромадження вітчизняного капіталу, економічне зростання в країні, потенціал зниження дефіциту бюджету, вирівнювання платіжного балансу та нейтралізація стрімкого обвалу вартості гривни в довгостроковому періоді. Крім цього, здешевлення паливних ресурсів дозволить зберегти ще існуючі новостворені в помаранчевий період виробництва промислових товарів переважно харчової, меблевої промисловості та виробництва будівельних матеріалів. Ці виробництва задихаються, з одного боку, від інфляції та зниження купівельної спроможності українців, а з іншого, - від втрати конкурентоспроможності на вітчизняному ринку порівняно з іноземними виробниками внаслідок зростання цін на вітчизняні товари як в гривні, так і в доларі при утриманні за рахунок валютних резервів відносно стабільного валютного курсу гривні до долара США. Це все є результатом подальшого розкручування квазідобробуту в Україні, при якому економічно необґрунтований відносно високий рівень заробітних плат українців домірно до їхньої продуктивності праці при підтриманні НБУ стабільного валютного курсу вже давно не визначає українську економіку як конкурентоспроможне середовище базування виробництва у глобальному просторі. При цьому квазідобробут українців поки що тліє на основі міжнародних корпоративних і урядових позик, які мали місце в роки помаранчевого періоду, проте строк використання багатьох з них скоро закінчується.

Яке ж майбутнє чекає українську економіку в міжнародному економічному просторі з огляду на об'єктивні реалії та політику побудови «нової країни» владною командою? На нашу думку, на озброєння опису цих процесів потрібно взяти динамічну просторову модель П. Кругмана [8] та модифікований її варіант М. Крозета [5] і пристосувати положення цих моделей з певними змінами до ситуації з українською економікою. Отже, говоримо спочатку про доінтеграційний період, який визначається розвитком подій протягом 2001-2010 рр. Просторовий поділ території України в контексті

ділової активності передбачає виділення центрів і периферійних регіонів, що залежать від чинників внутрішнього ринку в доінтеграційний період. Протягом 2000-х рр. в Україні сформувалися регіональні квазіцентри з фінансово-банківськими послугами, послугами в сфері нерухомості, мобільного зв'язку та оптової і роздрібною торгівлі імпортованими товарами. В цих квазіцентрах почала зосереджуватись потенційно немобільна (без достатнього рівня кваліфікації у міжнародному порівнянні) робоча сила з різних секторів та різних економічних регіонів України. Новостворені квазіцентри ділової активності внаслідок світової фінансово-економічної кризи з другої половини 2008 року почали занепадати. Протягом усього вищевказаного періоду проходила деіндустріалізація української економіки, а з серпня 2008 р. почалась так би мовити «депостіндустріалізація» - згортання бізнесу у сфері послуг, а з ними знизився попит на квазікваліфікованих фахівців, що обслуговували такий бізнес.

Припустимо в моделі, що існує два сектори – **сектор 1 - сектор виробництва** диференційованих промислових наукомістких, капіталомістких та працемістких товарів, що характеризується монополістичною конкуренцією та потенціалом внутрішнього ефекту від зростаючого масштабу (зростаючими скалярними доходами – increasing returns to scale). Диференційовані промислові товари є за П. Кругманом конкурентоспроможними, якщо виробляються в рамках транснаціональних схем ведення бізнесу. В іншому випадку – вони зроблені на основі якоїсь технології закритого типу і не зможуть бути об'єктивно без протекціонізму цікавими для споживачів кінцевої та проміжної продукції. Робоча сила є мобільною в контексті міжрегіональної та міжнародної відмінності у реальній заробітній платі. Робоча сила є мобільною на міжнародному рівні (у випадку, коли кваліфіковані працівники акцептуються на міжнародних ринках праці).

Сектор 2 – сектор виробництва гомогенної продукції зі сталими скалярними доходами (constant returns to scale) і гомогенним товаром. Припускаємо, що для України другий сектор – це не лише сільськогосподарське виробництво, як в П. Кругмана, або сектор неторгових на міжнародному рівні послуг, як в М. Крозета, а й виробництва видобувної, металургійної та промислової хімічної продукції, яка є низькотехнологічною та гомогенною і дані виробництва не можуть в середньостроковій перспективі з огляду на низьку технологію та недостатність капіталу для переозброєння забезпечувати умови монополістичної конкуренції та широку диференціацію продукції, а також не дають внутрішній ефект від масштабу тощо. Припускаємо, що робоча сила, яка зосереджена в сільському господарстві, а також у добувному та низькотехнологічному промисловому ресурсопереробному виробництві сектору 2 є немобільною між економічними регіонами в

межах країни та на міжнародному рівні. Така робоча сила не здатна залишати сектор виробництва гомогенної продукції з огляду на специфічний фактор – кваліфікацію, притаманну для робітників суто у ресурсних секторах, а капітал і відповідно робоча сила є прив'язаними до ресурсної бази (земельні угіддя та надра). Транспортні витрати по міжрегіональному перевезенню сировини для виробництва товарів, що знов стають наближені до гомогенних, вбачаються економічно недоцільними для переміщення бізнесу сектору 2 в інші регіони. Однак, як показує практика запланованого металургійного заводу у Білій Церкві, що вбачається політичним ходом для переорієнтації поглядів протестного виборчого електорату, міжрегіональна в межах країни мобільність капіталу і праці можлива. При цьому праця в секторі 2 перестає бути екзогенною і може відбуватись ефект міжрегіонального внутрішньосекторного заміщення в рамках однієї країни, що позначимо далі через ξ .

Сектор 1 позначимо через Md та сектор 2 через $Mh+A$.

Функція корисності товарів обох секторів:

$$U = C_{Md}^{\gamma} C_{Mh+A}^{1-\gamma},$$

де γ - це частка виробництва промислових диференційованих товарів сектору 1 у сукупних витратах.

Товари сектору 1 мають різні варіанти (горизонтальну диференціацію) з постійною еластичністю заміщення σ .

$$Md = \left[\sum_i C_i^{\frac{\sigma-1}{\sigma}} \right]^{\frac{\sigma}{\sigma-1}}.$$

Сектор 1 (промислові переробні диференційовані виробництва), як було вказано вище, характеризується потенційно мобільними у міжнародному просторі працівниками, які здатні при підвищенні кваліфікації чи професійній адаптації в іншій країні перебування за умов знання місцевої мови (чи англійської мови) бути конкурентоспроможними в цьому просторі у секторі 1.

Сектор 2 (низькотехнологічна видобувна промисловість, металургія та промислова хімія + сільське господарство, а також сектор неторгових на міжнародному рівні послуг, передусім притаманних для України розвинутих протягом помаранчевого періоду неконкурентоспроможних з точки зору фактору праця фінансово-банківських послуг та послуг з нерухомістю) характеризується наявністю немобільних у міжнародному просторі працівниками.

Ефект від масштабу в секторі 2 є сталим, а отже, обсяги виробництва гомогенної продукції залежать домірно від кількості залучених у секторі 2 низькокваліфікованих

немобільних у просторі робітників. Україна як економічний регіон у міжнародному просторі позначимо через j . Отримуємо:

$$Q_{jMh+A} = f(L_{jMh+A})$$

Натомість у секторі 1 мають місце економія на постійних витратах і внутрішній ефект від зростаючого масштабу виробництва на рівні конкретної фірми не залежно від місця розташування. Процеси економії постійних витрат уможливаються у промислових високотехнологічних виробництвах, робітники в яких є мобільними на міжнародному рівні, оскільки порівняно з робітниками сектору 2 характеризуються високою кваліфікованістю, що акцептується в різних регіонах. Отже:

$$\alpha + \beta Q_{jMa} = f(L_{jMa}).$$

Домінування в Україні низькотехнологічних промислових виробництв та сільського господарства зі сталим ефектом від масштабу та фактично нерозвинутий сектор 1 є результатом відсутності імпульсів зміни технології виробництва в існуючій виробничій системі, які б мали активізувати появу нових виробництв сектору 1. Ця ситуація склалась через відносну закритість і непривабливість регуляторного та інституційного середовища для входження іноземних інвестицій. У зв'язку з низькою мобільністю праці в загальному в Україні як на міжсекторному рівні (внаслідок занепаду сфери послуг на внутрішньому ринку через світову фінансово-економічну кризу при фактичній відсутності сектору 1), так і на міжнародному рівні в доінтеграційний період, існує така проблема: яким чином забезпечити в Україні робочі місця великій армії вивільнених працівників та потенційних працівників, які отримали спеціальності в сфері адміністрування бізнесу та фахівців у фінансово-банківському секторі.

Максимальне скорочення постійних витрат (fixed costs) через зменшення робочих місць, які характеризували адміністративний персонал, за існуючої технології виробництва та ведення бізнесу в Україні вже відбулось протягом 2008-2010 рр. і завершиться за декілька наступних років, а вивільнені адміністративні працівники та фахівці з сфери фінансів переважно з сектору 2 швидше за все мають знаходити нові неадміністративні робочі місця в секторі 2 (у гомогенному низькотехнологічному товарному виробництві) або на уламках сфери внутрішніх послуг (тепер вже переважно у сфері роздрібної торгівлі та громадського харчування). Проте процес руйнації сфери роздрібної торгівлі імпортними товарами та посилення безробіття (як результат скорочення вже здебільшого змінних витрат на рівні фірми) ще попереду в контексті необхідності зменшення потоків товарного імпорту для вирівнювання платіжного балансу.

В рамках СОТ економічна політика уряду з обмеження імпорту чи реалізації імпортозаміщення буде мати резонанс, однак іншого виходу в даній владній команді для втримання ситуації без відкриття країни для прямих інвестицій Заходу і для збереження власного бізнесу не буде. Поки що критика М. Азарова щодо від'ємного сальдо балансу товарів України зводилась до того, що у вину помаранчевій владі ставилось погіршення торговельно-економічних відносин з Росією. Бурхливо налагоджуючи ці відносини у 2010 р. та збільшуючи товарний експорт в Росію, все ж не вдається перекрити загальним експортом товарів пропозицію імпортних споживчих товарів, а від'ємне сальдо балансу товарів все ж залишається у розмірі 2,51 млрд. дол. США. Від'ємне сальдо товарів України за перше півріччя 2010 р. таки зменшилось порівняно із попереднім періодом на 8,3%, при цьому поки не спрацював часовий лаг від закінчення торговельної політики уряду Тимошенко (приблизно 7 місяців), і поки діють поставки за укладеними приватними зовнішньоторговельними контрактами на поточний рік, де форс-мажорні обставини закладені при старому уряді, імпорт товарів продовжував зростати - з 19,7 млрд. дол. США (перше півріччя 2009) до 25,6 млрд. (перше півріччя 2010), однак відносно менше, ніж зростав ресурсний експорт [14].

За умов реалізації політики обмеження імпорту товарів питання оптимальності участі України у СОТ ставатиме дедалі сумнівним. Розвиток малого і середнього бізнесу диференційованими імпортними товарами фактично зведеться нанівець, а критично необхідні товарні обсяги імпорту перейдуть під контроль укрупненого бізнесу, який буде пов'язаний з владою або належати їй. Безробітні працівники постіндустріальної економіки залишаться в Україні і в безінтеграційних умовах це створюватиме проблему їх утримання. Вигідним для української влади ставатиме процес укладання угод про безвізові режими з країнами, куди на будь-яких умовах має мігрувати численна кількість українських безробітних (абсорбція незадіяних трудових ресурсів) допоки не пройде процес індустріалізації власними силами завдяки внутрішнім інвестиціям. Ця схема, звична українцям у 1990-х рр., мала б реалізовуватись протягом тривалого часу. Проте геоекономічна ситуація вже далеко не та, ніж була у 1990-х рр. Рух нелегальних робітників в Європу жорстко обмежено Шенгенською угодою, соціальна напруженість в Європі створює проблеми перебування там низькокваліфікованих іноземців. Міграція ж низькокваліфікованих українців в Росію можлива, однак робітники нашоствуються на конкурентні умови ринку простої праці та тиск на зниження рівня заробітних плат через низькооплачуваних мігрантів з Середньої Азії та Китаю. Тому є об'єктивна необхідність і взаємна вигода поглиблення економічної інтеграції України з ЄС у процесі долучення України до спільного ринку ЄС.

Через неминуче загострення протиріч в рамках СОТ від очікуваної політики нової влади з приводу скорочення імпорту з Заходу та відповідно у питаннях формування зони вільної торгівлі процес переговорів України з ЄС дуже швидко зайде у глухий кут і безвізовий режим для українських громадян залишиться лише у мріях української сторони. Теоретичні засади і практика міжнародної економічної інтеграції в рамках ЄС передбачають поетапний чи одночасний рух до реалізації чотирьох свобод: свободи руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили. При цьому завершення усіх процедур з приводу вільного руху робочої сили має бути кінцевим питанням формування спільного ринку після завершення процедур реалізації трьох інших свобод, якщо йде мова про участь менш розвинутої країни у цивілізованому інтеграційному економічному утворенні. Окремо питання свободи руху робочої сили або безвізового перетину громадянами іншої країни кордону, що фактично створює прецедент осідання мігрантів, розглядати не можна, як це суб'єктивно робить нова українська влада у переговорах з Брюсселем.

Якщо для формування суспільства споживача західного типу необхідне покращення демографічної ситуації і добробуту населення (зростання споживчого ринку на місці), що стимулює товарну пропозицію, то у суспільстві, яке виробляє гомогенну продукцію сектору 2, потрібно відштовхуватись від існуючої демографічної ситуації та знаходити резерви для здешевлення витрат на фактор праця з метою уможливлення забезпечення конкурентоспроможності гомогенної продукції на міжнародних ринках. При цьому, модель «нової країни» Партії регіонів скрито передбачатиме розширення виробництва гомогенних промислових товарів сектору 2 завдяки збільшення обсягів при зростанні змінних витрат, зокрема через збільшення зайнятості низькооплачуваних працівників саме у низькотехнологічних виробництвах та одночасне прагнення досягати відносно низьких цін на російські енергетичні ресурси через сприяння з боку української влади дружнім відносинам з Кремлем. Не виключається, що така схема буде передбачати всупереч правилам СОТ входження України до митного союзу ЄП з безвізовим режимом для робочої сили й елементами часткової лібералізації руху капіталів в рамках цього інтеграційного утворення. Українська робоча група СОТ та керівники української держави будуть всіма силами вмовляти країни-члени СОТ залишитись Україні в організації і працювати в такому ексклюзивному форматі до моменту входження Росії, Казахстану і Білорусі в організацію. Хоча швидше за все це закінчиться виходом України з СОТ, оскільки українська влада до кінця не розуміє складності економічних процесів, які вона ініціює вже сьогодні і цим провокує в майбутньому розвиток окресленої ситуації.

Нехай L_{jMh+A} та L_{jMd} фіксовані кількості працівників, які розподілені між секторами. Частка працівників, які належать до сектору 2, позначена через ϕ_j розташована в

економічному регіоні j . Частка працівників, які належать до сектору 1, позначена через λ_j і в доінтеграційний період розташована в економічному регіоні j . θ – параметр поступового зростання частки робочої сили в видобувному, металургійному та промисловому хімічному виробництві у межах сектору 2 в процесі внутрішньосекторного ефекту заміщення виробництва неторгових послуг промисловим низькотехнологічним виробництвом гомогенних товарів.

Припускаємо у моделі з доінтеграційним періодом необхідність забезпечення повної зайнятості в країні. Отже:

$$L_{jMh+A} = \varphi_j L_{Mh+A}^0$$

$$\sum_i L_{jMdi} = \lambda_j L_{Md}$$

Процес внутрішньосекторної міграції робочої сили в межах сектору 2, яка в докризовий період працювала або була зорієнтована своєю кваліфікацією на виробництво неторгових послуг, до промислових низькотехнологічних виробництв металургії, промислової хімії, видобування корисних копалин, а також до сільського господарства відобразимо такими рівняннями:

$$\varphi_j L_{Mh+A}^0 = \left[\sum \varphi_j L_{Mh+A+S} \frac{\theta_j - 1}{\xi} \right]^{\frac{\xi}{\xi-1}},$$

$$\sum \varphi_j L_{Mh+A+S} \rightarrow \varphi_j L_{Mh+A}^0$$

де ξ – норма внутрішньосекторного заміщення, допускаючи в тому числі міжрегіональну мобільність робочої сили сектору 2 всередині країни.

Далі розглянемо торговельний баланс регіону j . Нехай X частина товару, що експортується з економічного регіону j (Україна) до економічного регіону k (Закордон), при цьому z – це кількість імпорту України з Закордону.

$$Z_{ijk} = \varepsilon^{-\tau D_{jk} - \nu} X_{ijk},$$

де ε – система чинників, що впливають на експорт, зокрема τ – транспортні витрати (витрати перевезення та ступінь торговельних бар'єрів за певного торговельного режиму), D_{jk} – відстань між країнами; ν – ціна на енергоресурси, які формують проміжне споживання при виробництві торгових товарів. Рівняння передбачає необхідність забезпечення при всіх інших рівних умовах платіжного балансу врівноваження торговельного балансу. Якщо виручка від експорту під дією чинників не може покрити обсяги імпорту, тоді слід скорочувати обсяги імпорту або при тих самих обсягах імпортувати шукати дешеву імпорту продукцію на міжнародних ринках.

На мобільність робочої сили сектору 1 впливає середня реальна заробітна плата:

$$\omega = \sum_j \lambda_j \omega_j,$$

де ω_j - заробітна плата робітника,

$\lambda_j \omega_j$ - заробітна плата робітника сектору 1.

Візьмемо за основу закон мобільності фактору праця в відкритій економіці, коли зростання частки робітників сектору 1 в певному регіоні залежить від ступеню сучасності технології виробництва в світовому господарстві, а отже, від ступеню на цій основі кваліфікації працівника, а також від того, наскільки заробітна плата цього працівника, на яку він розраховує в місці свого перебування, здатна перевищувати середню заробітну плату по сектору.

$$\frac{d\lambda_j}{dt} = \rho \lambda_j (\omega_j - \bar{\omega})$$

де для України є дійсною відсутність технологічних імпульсів для забезпечення потенціалу відносно більшого підвищення заробітної плати певних кваліфікованих працівників порівняно з динамікою росту середньої реальної заробітної плати по сектору 1.

З рівняння зрозуміло, що кваліфікований робітник сектору 1 має схильність прямувати в той регіон, де більшим може буде відрив його заробітної плати (ω) від середньої заробітної плати ($\bar{\omega}$) в секторі 1. Цей аргумент створює доцентрові та відцентрові сили у просторі. Певна частина існуючих кваліфікованих робітників сектору 1 та тих, яких готуватимуть в Україні освітні технічні заклади для сектору 1, емігрує в регіон k (нелегально в доінтеграційний період або в процесі лібералізації ринку праці в інтеграційний період). Не варто розраховувати на те, що усі кваліфіковані робітники в умовах глобалізації будуть прив'язані до місцевого ринку і що відцентрові мовні та культурні чинники, зокрема патріотизм чи невпевненість в самореалізації в регіоні k , а також вища заробітна плата по Україні для таких працівників серед інших груп працівників будуть стримувати їх від міжнародної міграції. Інша ж частина робітників все ж деградуватиме (вимушена буде переходити у сектор 2 в межах регіону j і змиритись з низькою кваліфікацією в умовах технологічної закритості допоки не відбудуватиметься індустріалізація).

Водночас вивільнені працівники регіону j сектору 2 вважаються немобільними на міжнародному рівні в межах сектору 2 (з точки зору їх кваліфікації або/та мовної і культурної неготовності інтегруватись у суспільство регіону k), тобто вони є такими, що не здатні в процесі міграції знайти своє місце в секторі 2. Однак це не означає, що вони не будуть мігрувати в регіон k і намагатись себе знаходити там поза секторами 2 та 1.

Інтерпретуємо динамічне рівняння національного доходу України в період до отримання певних результатів від індустріалізації (якщо така взагалі буде проводитись), застосовуючи ідеї П. Кругмана:

$$Y_j = (1-\mu)\varphi_j\omega_{jMh+A} + \mu\lambda_j\omega_j$$

де μ - чисельність робітників у секторі 1;

$1-\mu$ - чисельність робітників промислового низькотехнологічного виробництва гомогенних металургійних, промислових хімічних та ресурсних товарів (корисні копалини, сільськогосподарська продукція) у секторі 2.

ω_{jMh+A} – реальна заробітна плата робітників у секторі 2.

Також для української економіки в динаміці за умов проведення політики обмеження імпорту та імпортозаміщення в період до отримання результатів від індустріалізації (якщо така взагалі буде проводитись) дійсною вбачається ситуація:

$$\lambda_j\omega_j \rightarrow \lambda_j\omega_j \approx \dots ;$$

$$\varphi_j\omega_{jMh+A} \downarrow, \text{ при:}$$

$$\frac{d\varphi_j\omega_j}{d1-\mu} < 0$$

$$\frac{d\varphi_j\omega_j}{dUAH/\$} < 0 ,$$

де UAH/\$ - валютний курс гривни до долара США.

Реальна заробітна плата робітників у відкритій економіці є виміром не лише рівня номінальної заробітної плати в країні з врахуванням інфляції, але й рівень заробітної плати у міжнародному порівнянні (у ключовій валюті).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, з огляду на умови рівняння національного доходу в Україні під дією економічної політики української владної команди Партії Регіонів в динаміці в середньотерміновій перспективі швидше за все економічне зростання буде досягатись за рахунок першого елемента правої частини рівняння $(1-\mu)\varphi_j\omega_{jMh+A}$. Через ефект заміщення буде проходити зростання в абсолютному та відносному вимірах робітників у секторі 2, тобто переорієнтація робітників у промислове низькотехнологічне виробництво гомогенних металургійних, хімічних та ресурсних товарів (корисні копалини, сільськогосподарська продукція). Водночас буде знижуватись у секторі 2 реальна заробітна плата робітників у секторі 2 через збільшення кількості працюючих в цьому секторі. Досягнення вигідних цін газ та нафту в обмін на лояльність Кремлю та девальвація національної валюти з метою кращого просування виробленої продукції сектором 2 на зовнішніх ринках стануть важливими елементами зниження змінних витрат виробництва. В періоди низької кон'юнктури на гомогенні товари, влада

буде проводити девальвацію, а якщо не буде потрібно великих обсягів продукції на ринку, то зменшення задіяних потужностей і зростання безробіття зможе нейтралізуватись міграцією українців в інші країни. Можливо з нагромадженої отриманої експортної виручки, а також за рахунок грошової емісії великий бізнес, що представлятиме владу, адміністративним шляхом в довготерміновій перспективі зможе і забажає реалізувати індустріалізацію в країні і розвивати сектор 1. Однак в середньотерміновій перспективі очікувати на економічне зростання за рахунок доходів сектору 1, тобто за рахунок другого елементу правої частини рівняння $\mu_{\lambda, \omega}$ не прийдеться. Результатом проекту «побудови нової країни» стане згідно з теорією нової економічної географії поглиблення економічної периферії української економіки в європейському, євразійському та загалом в глобальному економічних просторах.

Окреслений сценарій майбутнього розвитку української економіки на основі аналізу та оцінки об'єктивних гео економічних процесів, що відбуваються в Європі, а також на основі зроблених прогнозів щодо ефектів економічної політики української влади потребує перманентного спостереження. Емпірична перевірка висунутих нами припущень вбачається можливою шляхом вироблення в подальших дослідженнях методики оцінки та збору і систематизації валідних даних та їх включення у запропоновану модель.

Список використаних джерел

1. *Auty, R. [Resource Abundance and Economic Development](#), Oxford University Press, 2001.*
2. *Auty R. *Sustaining Development in Mineral Economies: The Resource Curse Thesis*. L.: Routledge, 1993.*
3. *Brahmbhatt, Milan, Otaviano Canuto, Ekaterina Vostroknutova. *Dealing with Dutch disease*, June 2010. - <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/5213>*
4. *Corden WM, Neary JP (1982). "Booming Sector and De-industrialisation in a Small Open Economy". *The Economic Journal* 92 (December): 825–848.*
5. *Crozet Matthieu, Pamina Koenig- Soubeyran. *EU Enlargement and Industrial Relocation within the CEECs*.*
6. *Kavalov B., H.Petric, A.Georgakaki. *Liquefied Natural Gas for Europe – Some Important Issues for Consideration/ JRC Reference Reports, European Commission, 2009.**
7. *Krugman P. *The Narrow Moving Band, the Dutch Disease, and the Competitive Consequences of Mrs. Thatcher: Notes on Trade in the Presence of Dynamic Scale Economies // Journal of Development Economics. 1987. Vol. 27, No 1—2. P. 41—55.**
8. *Krugman, P. *A Dynamic Spatial Model/ National Bureau of Economic Research.- Working Paper Nr.4219, November, 1992. – 60 p.**
9. *Krugman P. and A. Venables. *The Seamless World: A Spatial Model of International Specialization*. –NBER Working Paper No.5220.- 1995.*
10. *Likvern R. *Europe and natural gas - Are tough choices ahead?* – August 2010.- <http://www.energybulletin.net/node/53656>*
11. *Гуриев С., А. Плеханов, К. Сонин. *Экономический механизм сырьевой модели развития*. – 2010.-*

http://www.perspektivy.info/rus/ekob/ekonomicheskij_mehanizm_syrjevoj_modeli_razviti_ja_2010-04-07.htm

12. Кончин В. Геополітична та гео економічна парадигма континентальної Європи та майбутнє України: як змінити код історії для українців? // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – № 1(13). – 2010. – 5-9. - <http://kibit.edu.ua/download/konchin.pdf>
13. Лукас Е. Нова холодна війна. Як Кремль загрожує і Росії, і Заходу. – К.: Темпора, 2009. – 488 с.
14. Маслов О. Какой капитализм построен в России начала XXI века.- <http://www.polit.nnov.ru/2007/08/20/capitalism/>
15. Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами у першому півріччі перевищило 2,5 мільярда доларів //Дзеркало тижня. - 12 серпня 2010. - <http://news.dt.ua/news/20336>